

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com

שנה ב: גליון לז | שב"ק פרשת במדבר [באר"י נשא] - חג השבועות ה'תשפ"ב

עלה סיני

עלה אמונה

רבותי כון מה חשיבא קבל הדיא שבחתיא

ע"פ אגרת תימן להרמב"ם עם פירוש 'אמונתך בפי' מהרב מרדכי מאיר עבאדי שליט"א

ודעו אחינו בברית הזאת ובסברה הזאת, שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעיד עליו מבחר כל העדים שלא היה מקודם כמוהו וכן לא היה אחריו כמוהו, והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקדוש ברוך הוא ושתראה כבודו עין בעין, ודבר זה היה שתחזק האמונה חזק שלא ישנוה משנה, ויגיע לנו על ידי האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו אשורינו בעתות כאלו, כשיתחדש שום רוגז או שמד על יהודים חס וחלילה וכשתגבר יד האנס וכו'. ושלמה המלך עליו השלום וכו' חזר בחכמתו בלשון תשובת האומה, כאלו היא אומרת לאותם שהם רוצים לפתותה, ולהראות להם שסברתה מעולה מסברתם: לאיזה דבר מתחזקים ביי? התוכלו להראות לי כמו "מחולת המחנים" (שיר השירים ז, א)? כלומר שהאומה תטעון כנגדם ואומרת להם: הראוני כמו מעמד הר סיני שהיה בו מחנה אלהים ומחנה ישראל זה לעומת זה אז אשוב לעצתכם! וזה המאמר הוא על דרך משל: "שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים", ופירש "שולמית" - השלמה החסידה, "ומחולת המחנים" שמחת מעמד הר סיני שהיה בו מחנה ישראל, שנאמר (שמות י"ט ז): "ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר", ומחנה אלהים כמו שנאמר (תהלים ס"ח י"ח): "רכב אלהים רבותים אלפי שנאן ה' במ סיני בקדש", ראה חכמת המשל וסודו, שהוא החזיר מלת "שובי" ארבע פעמים בזה הפסוק להיות לרמז שאנו נרדפים ארבע פעמים לצאת מן הדת בכל אחת מן המלכיות האלה הארבעה שאנו היום באחרונה מהן. (אגרת תימן להרמב"ם עם עמ' צג במהד' מכון עלה זית)

ודבר ידוע, כי ישראל זרע קדש אף גם זאת בהיותם בגלות בארץ אויביהם ועם היות שהם מפוזרים בקצוות דחויים בגוים כזורה ברחת ומזרה לא ישכחו עקרי התורה והמצוות, אך ישמרו משמרת האמונה ויעמדו חזקים באמונתם. ובכל דור ודור כל אחד ואחד מן האומות מתגרה בהם להמיר דתם ולהחליף אמונתם, ולא אבו שמוע, וכמו שדרשו חז"ל (שיר ז, א) "שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך", הזכיר הכתוב הזה ד' פעמים שובי כנגד ד' מלכיות, שכל מלכות ומלכות אומרת לנו לחזור לאמונתם ויעשו ממנו גזברין ושלטנין, זהו "נחזה בך" מלשון (שמות יח, כא) "זאתה תחזה מכל העם אנשי חיל", וישראל משיבים להם "מה תחזו בשולמית" - מה מעלה ושולטנות אתם יכולין לתת לנו, כלום יש בכם כח לתת לנו כאותה מעלה של הר סיני, זהו "כמחולת המחנים", כלומר שמא יש באלהיכם לעשות לנו כאותו מחול שהיו בו שתי מחנות, מחנה ישראל ששים רבוא, ומחנה מלאכי השרת כענין שכתוב (תהלים סח, יח) "רכב אלהים רבותים אלפי שנאן", ובזכות האמונה הזאת שהם

continued on page 3

נשמה יתירה - מועילה לתורה

ע"פ ספר 'הראת לדעת' עיני מעמד הר סיני לאור תורתו של המשגיח רבינו ירוחם הלוי ליוזאווץ זצ"ל עם קונטרס 'היו נכונים' ליקוטים ובידורים בששת ימי הכנה למתן תורה דבר יום ביומו, מהג"ר ירוחם ציילברגר שליט"א

איתא בגמ' שבת (פו, א), שהכל מודים שבשבת ניתנה תורה לישראל. וכתב המהר"ל (חי' אגדות גיטין לח, ב) הטעם, שהשבת ניתנה להאדם שהיה פנוי אל התורה שהיא השלמת הנפש, ע"ש. והדרישה (או"ח סי' תל) כתב, ש"יום השבת הוא המוכן ומזומן ללמוד בו, שיש לו סגולה מצד יתרון הנפש שבאדם בשבת (היא נשמה יתירה) להועיל לכל מבקש תורה". ועי' בזה"ק (הובא ביסוד ושורש העבודה, ח יב) שבמוצאי שבת עולות לפני הקב"ה כל הנשמות היתירות ששרו על ישראל, והוא יתברך שואלן איזה חידוש בתורה חידשו בשבת, והקב"ה שש ושמח באותם חידושים, ע"ש.

ודודי הג"ר שמחה זיסל הלוי ליוזאווץ ז"ל (בהקדמתו ל'דעת חכמה ומוסר' ח"ג) ביאר בזה, כי סגולת השבת, שבכל שבת ושבת רוח של התחדשות שורה על כל היקום להחיות ולהעלות כולם כבמעשה בראשית, והוא זה סוד נשמה יתירה הבאה אל האדם, שממנה הכח להתחדש ולעבור לשמים החדשים למעלה מכחות טבעו שלפניו. וענין חידושי דאורייתא בכלל הוא מאותו הכח עצמו של התחדשות האדם, המגיע לו ביגיעתו ועמלו בתורה, למעלה מכחותיו הטבעיים. [ועי' נפש החיים (שער ד פ"ב) גודל מעלת חידושים אמיתיים, שקוב"ה נשקף לה ומעטר לה ונבנה ממנה עולם חדש בפני עצמו, והן הן "השמים החדשים והארץ החדשה" שאמר הכתוב (ישעי' סו, כג)].

ומביא שם דברי יסוד ושורש העבודה, שבודאי הקב"ה אינו בא בטרוניא עם בריותיו לחדש דוקא חידוש נפלא מאד, אלא לפי שכלו היכול איש וכו'. והוסיף יסושה"ע, שאף אם אדם מחדש בשכלו ביום שבת קודש איזה הנהגה טובה בעבודת הבורא לנהוג בה בימי השבוע, אף זה בכלל חידושי תורה.

ובחכמה ומוסר (ח"ב עמוד מט) כתב וז"ל, נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת (ביצה טז, א), מאי הלשון של יתירה, הו"ל לומר תוספת נשמה נותן באדם? הענין שמעתי מאדמו"ר (הגר"ס) זצ"ל על מאי דכתיב (קהלת א, ט) אין כל חדש תחת השמש, ואז"ל, הא למעלה משמש יש חדש, והקשה, הא חזינן דגם למטה יש

הרב יצחק ליפקין, בנו של הגר"י מסלטנ זצ"ל

חדש. ועי' כי אין זה חדש רק הרכבה. וא"כ גם בתורה אין חדש רק הרכבה. ותי', כי כח למעלה מטבע אין בעולם, רק בתורה נותן לו השי"ת כח לחדש למעלה מטבעו. וזהו נשמה יתירה וכו' ר"ל יתירה - למעלה מטבעו להשכיל.

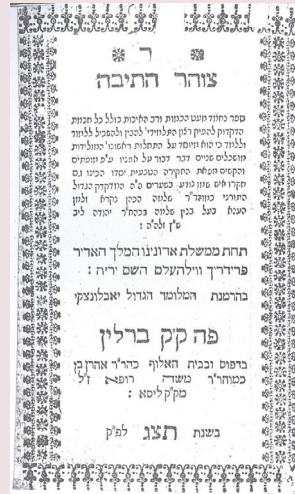
ועוד כתב שם (עמוד רסה) על מש"כ הספרים שמי שאינו יכול לחדש חידושי תורה בשבת יראה להבין היטב הישנות, פירוש, יתפעל ויתדבק להם, ונקרא חידושי תורה שלו אף שהוא לא חידש אותם.

יום ב' דשבועות		מוצאי שבת-ליל שבועות		יום שבת		ערב וליל שבת	
כמו בשבת	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק)	9:35	ע"ב דקות	8:19	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק)	1:33	מנחה גדולה
10:26	סו"ז תפילה גר"א וגר"ז	10:07	ר"ת לחשבון המעלות	9:12	סו"ז קרי"ש גר"א וגר"ז	6:48	פלג המנחה (גר"א - לתפילת מנחה)
8:23	שקיעת החמה	3:43	עלות השחר (לחשבון 16 מעלות)	12:55	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח)	7:23	פלג המנחה (מג"א לפי אופק - לחומרא)
8:42	חצי שעה קודם חשיכה (לאכילה)	4:40	משיכיר (לחומרא)	4:39	ט' שעות (לסעודה שלישית) גר"א	8:03	הדלקת נרות
9:36	ע"ב דקות	5:29	הנץ החמה	אומרים ותדיעונו במעריב ויקנה"ז בקידוש	פרקי אבות - פרק 1	9:08	צאת ג' כוכבים (לספירה ולקרי"ש)

קריאת עשרת הדברות בטעם העליון

מתוך הערות על זית לספר עיון תפילה מהג"ר שמו"הו שמע"ל בראדריס.
מחבר 'ראש פינה' על ש"ע אבן העזר ותלמיד המטה אפרים

הרב זלמן האנאו (המכונה רז"ה) בעל מחבר ספר שערי תפילה כתב לחדש בספר צהר התיבה, כי הטעם עליון הוא הכתיב והטעם התחתון הוא ה'קרי'. ובנה יסודו על פי הפסיקתא (פרשת ואתחנן; א) שכשנאמרו מפי הגבורה נאמרו בהפסקות זה מזה לעשרה פרקים, אבל משה אמרם ביחד כקורא בספר. ועל כן לעולם יש לקרוא בטעם התחתון.

ובסידור היעב"ץ (שער המזרח) השיג עליו בתקיפות וז"ל, והוי יודע שביום מתן תורה זה קורין הדברות בטעם עליון כמו שהוא מנהג מוחזק ביד גדולי ישראל, ובדאי לא תחוש לדברי המפספט אשר לא בעת מילין יכביר להסיר אביר ולא ביד חזקה כי אם בפטומי מילי גמיר וסביר. וכבר השבתי על חלומותיו ועל דבריו בספר לוח ארש (סימן תסב) בס"ד, עכ"ל.

ואחריו החזיק בספר עיון תפלה בשם הגרא"ז מרגליות זצ"ל וז"ל, קורין העשרת הדברות בטעם העליון, כן כתוב בשער אפרים למורי ז"ל (שער ח סעיף כט). ושאלתי אותו פעם אחת, למה כתב כן, הלא בצוהר התיבה [להר"ז הענא] לא כתב כן. והשיב לי שלא היה לו [-להר"ז] דעה בפוסקים, והוא [-מורי] כתב כן על פי הפוסקים. והראה לי שגם מה"ר יעקב עמדין ז"ל כתב כן.

קול עלה

הערות והוספות לדיני ערב שבועות שחל בשבת

רצוני להשיב על כמה הערות והארות שקבלתי על מש"כ ב'דיני ומנהגי ערב שבועות שחל בשבת' שנדפסו בגליון הקודם:

אות א: כתבתי דמותרים להסתפר בעש"ק (מ"ח לעומר) אף לאלו הנוהגים להחמיר עד ערב שבועות. והראו לי שיש מיעוט שמקפידים גם בזה, כפי קבלת האר"י שלא להסתפר עד מ"ט ממש. ואמנם לא היתה כוונתי לדעת האר"י, רק לאלו הנוהגים ל"ג ימים מב' אייר עד ה' סיון, שבזה יש להקל בהאי שתא מד' סיון.

אות ב: בדבר המנהג שלא להקזיז דם בשנה זו בד' סיון, שכתבתי דדעת רוב פוסקים להקל. העירני הגאון הרב דניאל נויטשט שליט"א, שלא מצינו שמקילין בזה, ואדרבה מבואר בשו"ת מהר"י ברונא בשם מהר"ל להחמיר בדבר זה (והובא בכף החיים). ולכן הדרנא בי ממש"כ שרוב פוסקים מקילין, אבל מכל מקום לקושטא דמילתא נראה שמהר"ל לא כתב כן אלא כמו גזירה, ולא שבפועל יש שד ביום ד' סיון בשנה זו. וכן משמע במהר"י ברונא שם שהביא מעשה בבחורים שהקזיזו דם ונסתכנו ואמר מהר"י "תיתי להו שעברו על דברי מהר"ל", ולא מצד הסכנה בעצמה. וא"כ צריכים לדעת אם באמת נתקבלה גזירת מהר"ל. ומ'סתימת' הפוסקים (מג"א, חק יעקב, פרמ"ג, משנה ברורה) שלא הביאו להחמיר בד' סיון בשנה זו, משמע שנקטו דוקא בערב שבועות. ויצוין שהערון השלחן השמיט הענין לגמרי, ואף בכלבו שהוא מקור הדבר הביא שיש אומרים בענין זה שומר פתאים ה'. עוד סניף להקל לענין בדיקת דם (blood test) שכנראה לא שייך להקזה.

אות ו: בענין אמירת אב הרחמים, הבאתי מנהגים שונים. וכפשוטו בדין הוא שאומרים אב הרחמים, ואף שבר"ח אייר שחל בשבת אין אומרים, מכל מקום ר"ח מועד הוא, אבל שאר ימים שאין אומרים תחנן כגון כשיש מילה או חתן או בג' ימי הגבלה אומרים אב הרחמים. ואף שיש לומר שערב יו"ט הוי כמועד לענין זה, הרי ראינו שאומרים למנצח [זולת בערב פסח וערב יו"כ שהם מועדים מחמת עצמם], א"כ אין מעלה לערב שבועות יותר משאר ימים שאין אומרים תחנן. ובר מן דין, יום טוב יוכיח שהוא מועד ואפ"ה אומרים אב הרחמים. שוב ראיתי כדברי בספר נימוקי או"ח להגאון בעל 'מנחת אלעזר' ממונקאטש.

אות ט: מה שהבאתי להחמיר בתשע שעות בפרט קודם יו"ט ראשון, אין כוונתי להחמיר כמו בערב פסח שאז יש איסור מעיקר הדין, אלא ע"פ מש"כ הביאור הלכה בסימן תקכט שבערב יו"ט שני של גלויות יש מקום מרווח להקל בפרט לאנן דבקיאי בקיבועא דירחא.

אות יג: בענין הוצאת מאכלים מן המקור להפשירן ועוד הכנות בדומה לזה, העירני ידידי הרב הלל שמעון שימאנאוויטש שליט"א לדברי שו"ת מהרש"ג (סימן סא) שהקיל בהכנה כה"ג.

אות יז: בענין ההנהגה להוסיף מאכל בסעודת ליל יו"ט לכבוד מלוא מלכה. מצאתי דבר זה בספר ויגד משה בשם הגדת חיים לראש, אלא טעמו שם לבלי הסדר דאכילת מצה שייכת לדוד המלך והרי זו סעודתו. ואולי גם בשבועות יש רמז, כי דוד נולד בעצרת.

אות יט: בענין לכיין בברכת אהבה רבה בערבית, הוסיף ידידי הרב מנחם מענדל בלייער שליט"א שגם יש להם ללמוד מיד אחר תפילת ערבית, כמו

בעל מנחת אלעזר נפגש עם חברי הממשלה הצ'כית

שמצינו לענין מי שמכוין לברכת התורה באהבה רבה.

שהיה ביקר
הוא

מנהג מאכלי חלב בשבועות

עלה חלב

ע"פ ספר טלי אורות מהג"ר שמעון סילווער שליט"א מפטיסבורג

כתב הרמ"א (או"ח סי' תצד ס"ג) וז"ל, ונוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות, ונראה לי הטעם שהוא כמו השני תבשילין שלוקחין לבלי פסח זכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלין מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר וכו', עכ"ל. ומ"ש "בכל מקום" לכאורה כוונתו גם במדינות הספרדים והמזרח, וכן נראה משאר פוסקים. וצ"ל שזה מנהג קדום.

באורחות חיים (הלכות תפילות המועדים סי' יג) והכלבו (סדר תפילת המועדות סי' נב) הובא טעם אחר למנהג זה, שהוא ע"ש הכתוב "דבש וחלב תחת לשונך", ע"ש. ובמ"א (סק"ו) הביא טעם שלישי וז"ל, יש הרבה טעמים. ומצאתי כתוב הטעם דאיתא בזוהר שאותן ז' שבועות היו לישראל שבעה נקיים דוגמת אשה המיטרת מנדתה וידוע שדם נעקר ונעשה חלב. והיינו מדין הרחמים. ומנהג אבותינו תורה היא. אך יש לזוהר שלא יבא לידי איסור וכו', עכ"ל.

ומריבוי הטעמים ואריכות דברי הפוסקים משמע שזו היתה הנהגה קדומה מאד, וכמ"ש רמ"א שנוהגים כן "בכל המקומות", וממילא י"ל שזה כמו תורה שבעל פה שאינו זכר מרוב פשיטותו. אלא שאח"כ נתעוררו ספיקות עליה, וע"כ חיזקה בכל תוקף להוציא מלב המפקקים. ולדעת המ"ב (סי' תצד סקי"ב) ראשית ההנהגה היתה בהר סיני ממש, שבשעה שניתנה תורה נאסר לאכילה הבשר המוכן שבידם וכן כליהם, ולא מצאו מה לאכול כי אם חלב שא"צ כלים והכנה, ואנו עושים זכר לזה. וגם זה אומר דרשוני, מה ראו לעשות זכר לדבר שאירע רק מחמת צורך שעה ובלית ברירה. אלא נראה הטעם, שמחזקים בזה אמונת ישראל, שמיד כשקבלו התורה קיימוה, ותיכף פרשו ממה שאסרה תורה.

והנה בתורה בכל פעם נזכר "לא תבשל גדי בחלב אמו" בסמיכות לרגלים. ומובא מהמורה נבוכים, שעובדי ע"ז היו אוכלים גדי מבושל בחלב בימי אידיהם, וציוותה התורה להרחיק ממנהגם. ושמה היה מנהגם דוקא בשבועות, וא"כ מובנת סמיכות פרשת ביכורים בחג השבועות לאיסור בשר בחלב. ולפ"ז יתכן טעם מנהג ישראל, שבדווקא אכלו חלב ובשר בהפרדה זה מזה, להורות על ההרחקה ממנהג העכו"ם.

והמפקקים אמרו שיש כאן חוקות הגויים, כפי שאנו חוששים מצד זה בדברים אחרים שאין להם טעם ברור. ויש מקום להזכיר, שהנוצרים עושים שבועות ג"כ חמשים יום אחר פסחא וקורין אותו פענטעקאסט, ולבושים לבנים [וכבר שנו במשנה שהמינים לובשים לבנים], ובאנגליה מקום הולדתי קוראים אותו 'וויטסאן' - 'יום ראשון הלבן', ומנהגם לאכול מאכלים לבנים ביום זה, ראש וראשון חלב וגבינה. ומסתבר שמפני זה המפקקים העירו על מנהגנו משום חוקות הגויים. ועל כן עמדו חכמי הדורות בכל תוקף לקיים מנהג קדום כזה, ואמרו מנהג ישראל תורה הוא.

ספירה שבין מנחת העומר ומנחת שתי הלחם.

אך פרשת ראה נאמרה לכלל ישראל לקראת כניסתם לארץ, ואיננה עוסקת כלל בקרבנות אלא במקרא קודש ובקביעות היו"ט, לפיכך נאמרה המצוה בסגנון שונה. בפרשה זו הספירה לא מתחילה מהעומר אלא מהקציר ("מהחל חרמש בקמה"), שהרי לכלל ישראל בכל תפוצותיהם אין שייכות בפועל להקרבנות מנחת העומר, ואין להם להתחיל לספור ממנה. וכמו כן מטרת הספירה איננה בשביל לידע את זמן הקרבת שתי הלחם, אלא בשביל לידע אימתי חג השבועות שהוא "חג הקציר" (שמות כג, טז). וכבר כתבו הראשונים [עי' רמב"ן ואברבנאל בפרשת אמור] שספירת העומר היא בימים שבין ראשית קציר השעורים בפסח, לבין ראשית קציר החיטים בשבועות, לכן סופרים מ"ט יום מהקציר דייקא - "מהחל חרמש בקמה", ועד "חג הקציר".

חשוב לציין, שאמנם למעשה "מהחל חרמש בקמה" היינו קציר העומר שהוא ראשית הקציר, שהרי אסור לקצור לפני העומר, אמנם התורה נקטה לשון כללית של תחילת הקציר ולא הזכירה בהדיא את העומר, והוא מהטעם הנ"ל.

יש לשים לב להבדל נוסף בין הפרשיות. בפרשת אמור כתוב 'שבע שבתות' [לשון לא מצויה בשביל להגדיר שבוע, ועי' ברמב"ן שהעיר בזה], ואילו בפרשת ראה נאמר לספור 'שבועות'. יתכן שההבדל נובע מהטעם הנ"ל - כאשר הנידון הוא על מנחות, אזי הספירה אף היא מוגדרת במנחות, וזהו לחם הפנים המוקרב בשבתות. אלא שצריך 'שבתות תמימות' - כלומר שבוע שלם, אבל שורש הספירה הוא שיהיה שבע מנחות (שבע פעמים של לחם הפנים) שבין מנחה (העומר) למנחה (שתי הלחם). ואילו בפרשת ראה, שכאמור הנידון הוא כלפי כלל ישראל הסופרים מ"ט יום בין קציר שעורים לקציר חטים - א"כ הדגש הוא דווקא על ששת ימי המעשה שבו קוצרים, ולא על השבתות, ועל כן הספירה נאמרה בלשון 'שבועות'.

בשני מקומות ציוותה התורה על ספירת העומר. האחד בפרשת אמור: **וּסְפַרְתֶּם לְכֶם מִמִּחְרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה. עַד מִמִּחְרַת הַשָּׁבֹת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחַת חֲדָשָׁה לַה' (ויקרא כג, טו-טז).** והשני בפרשת ראה: **שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפֹּר לָךְ מִהַחֵל חֲרַמְשׁ בְּקִמָּה תַחַל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת. וְעֵשִׂית חַג שְׁבָעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ (דברים טז, ט-י).** וכבר ייסדו רבותינו, שמצוה שנכפלה בתורה בשני מקומות - מלבד הדרשות שדרשו חז"ל מכח הכפילות - עוד זאת היא כתובה בכל אחת מהמקומות בסגנון שונה, כפי הלשון המתאימה והשייכת לאותה פרשה.

והנה לפי פשט הדברים, ענין ספירת העומר הוא לקבוע את זמנו של חג השבועות, שאין לו תאריך קבוע אלא קביעותו היא חמשים יום אחרי יום ראשון של פסח. [ואמנם כבר כתבו הראשונים טעמים למצות הספירה, אך מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו]. והנה ספירה זו נחוצה בתרתי, האחד שידעו כלל ישראל אימתי לחוג את החג, ועוד, לידע במקדש אימתי להקריב את שתי הלחם.

והנה פרשת אמור, עוסקת בקרבנות המועדים [מלבד המוספים], ועל כן התורה מצוה לספור כדי לידע זמן הקרבת שתי הלחם. ולשון המצוה הוא 'וספרתם לכם וגו' מיום הביאתכם את עומר התנופה וגו' תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה". דהיינו שתחילת וסוף המנין הוא במנחות, תחילתו במנחת העומר וסופו בשתי הלחם, ועל ידי הספירה נדע מתי להקריב את שתי הלחם. הוי אומר, שמאחר וכל הפרשה עוסקת בקרבנות, אזי נזכרה מצוות הספירה באותו סגנון -

מנהג ישראל תורה לקרוא מגילת רות בשבועות, והרבה טעמים נאמרו בדבר. ואענה גם אני את חלקי.

הנה דרך העולם היא, שהאדם מתאר ומזהה את עצמו על ידי דברים חיצוניים. למשל אם נשאל למי שפרנסתו להיות רופא, מה אתה? הלא יענה 'רופא אני', וכן הדבר אצל רב או עורך דין, כל אחד מתאר את עצמו על ידי פרנסתו או שררתו, למרות שאלו חיצוניים להאדם ואינם במהותו כלל. ואפילו תוארים כמו עשיר או עני, צדיק או רשע וכדו', הם באמת חיצוניים להאדם.

התואר היחידי שמתאר את היהודי באמת הוא תואר 'עובד השם', כי מצד נשמתו שהיא פנימיותו, אין ליהודי רצון אחר כי אם לעבוד את השי"ת ולעשות רצונו. ועל ידי זכירת ענין זה לא יתפעל מסביבותיו, שלפעמים מנגדים לעבודת ה', אלא יראה לשאול את עצמו בכל מצב, מה רוצה האדון השי"ת ממני עבדו במצב זה. ונמצא שכשהוא בביתו הוא עובד ה', בבית המדרש הוא עובד ה', במלאכתו הוא עובד ה', וכן כשהולך לעשות מצוה או בעת נסיון הוא עובד ה', ואפילו כשנכשל הוא עובד ה', בחשבו שרצון אדונו לעשות תשובה.

והנה כל השבוע עסוקים אנו בענינים החיצוניים, על המחיה ועל הכלכלה, ועלולים אנו להימשך ולתאר את עצמנו ע"פ המעשים החיצוניים. ועל כן נתן לנו השי"ת את יום השבת, יומא דנשמתא (זוהר ויקהל רה, א), שנתבונן על מהותינו האמיתית שאנו עובדי ה'. ועל כן אמר הכתוב (שמות לא, יג) אַךְ אֶת שְׁבֻתַי תִּשְׁמְרוּ וגו' **לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשֵׁכֶם, שְׁתַּכְלִית הַשְּׁבֵת הִיא דַעַת, שִׁבּוּא הַיְהוּדִי לְדַעַת אֶת מְהוּתוֹ הָאֱמִיתִי שֶׁהוּא עוֹבֵד ה'.** ועל כן כולי עלמא מודו שבשבת ניתנה תורה, כי התורה כולה היא גילוי רצון האדון ית' לעבדיו, ועל כן ניתנה בזמן שיש לנו דעת להכיר את מהותנו האמיתית, שאנו עובדי ה'.

ואפשר לרמז כל זה בפסוק (דה"א א, כח, ט) **וְדַע אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲבִיךָ וְעַבְדְּהוּ,** שהדעת האמיתית היא להכיר אֱלֹהֵי אֲבִיךָ, שהוא ראשי תיבות **אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא**, כי בהאי יומא שהוא שבת קודש, אנו באים להדעת של וְעַבְדְּהוּ - שכל מהותנו היא עובדי ה', ועל כן אין אנו כי אם 'יוסף אחד' ולא 'כמה יוסף'.

ולפי זה אפשר ליתן טעם למה קוראים מגילת רות בשבועות. דהנה בועז היה מהמיוחסים והחשובים שבישראל, והיה העשיר הכי גדול בעולם, ורות היתה גיורת, והיתה עניה בזויה מלקטת אחרי הקוצרים, ואם רות ובעז היו מגדירים עצמם לפי חיצוניותם, לא היתה מציאות בעולם שינשאו זה לזה. אבל מאחר שתיארו את עצמם לפי פנימיותם ומהותם האמיתית שהם עובדי ה', הבינו שהם דומים ממש זה לזה והיו יכולים להנשא.

ועל כן כשנולד להם בן, קראוהו 'עובד', להורות כי זו מהותו ועצמותו האמיתית של יהודי שהוא 'עובד השם', שהרי רק על ידי ידיעה זו נישאו אביו ואמו, ובלעדי זאת לא היתה מציאות שינשאו זה לזה. ואנו קוראים זאת ביום מתן תורתנו, להורות שקבלת התורה באמת תלויה בהא"י יומ"א, לדעת את מהותנו האמיתית, שאין לנו שום תואר אחר בעולם, כי אם עובד ה'.

continued from page 1 חזקים באמונתם עתיד הקדוש ברוך הוא להשרות שכינתו ביניהם ולשוב לירושלים ככתחלה, והבנים שגלו

(ספר כד הקמח - אמונה)

מעל שולחן אביהם ישובו לקדמותם.

ואומר אני, כי יציאת העם מן המחנה ועמידתם בתחתית ההר והגבלת ההר ועליית משה ואהרן וחרדת ההר ועשנו וקול השופר והברקים והלפידים, כל זה היה ממש ובפלא והרגישו כולם כל זה בחושים. ואין בכל זה דבר שיכריחונו להוציא אפילו קצת ממנו מפשוטו. ואדרבה, הצורך הביא אליו להיות כן ממש ודרך פלא, כדי שיכירו בו וידעו אותו כל העם להגדיל מעלות המעמד הנכבד והתורה שנתנה בו בפרסום לא בסתר. כאמרו "לא מראש בסתר דברתי" (ישעיהו מח, טז). והוא שהכתוב אומר מפרסם לעיני כל, שלא היה כמעמד ההוא וכמעמד קריעת ים סוף ומה שנמשך בענין ההוא בשום זמן ולא לשום עם וזולתו לעם הנבחר, באמרו "מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים" (שיר השירים ז, א), רוצה לומר מה תחזו שנתפרסמו בכל עם הגדולות והנוראות ההם שהיו באותן שתי המחנות כמו שנתפרסמו בשולמית. (שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רלד)

Tikkun Leil Shavuos – What to Learn on Shavuos Night

Rabbi Moshe Boruch Kaufman, Machon Aleh Zayis

The *minhag* of the חסידים הראשונים to stay awake and learn on Shavuos night has become the norm in virtually all *kehillos* of Klal Yisrael. However, there are two distinct *minhagim* regarding *what* to learn: For some the night is spent saying Tikkun Leil Shavuos, while others keep their regular learning schedule of Gemara and Halachah.

The source of the first *minhag* is straightforward. The original *chaburah* that practiced the *minhag* of staying awake all Shavuos night (as recorded by the Shelah in *Mesechta Shavuos*) – Rav Shlomo Alkabetz, the Bais Yosef, and the Arizal – followed the order of the Tikkun. The Chida (*Lev Dovid, perek 31*) writes in strong terms that since we are following the *minhag* of these *tzaddikim* to stay awake, it follows that we should follow their *sefer halimud* as well. Many Ashkenazic *poskim*, including the *Siddur Yaavetz*, the *Derech Hachaim*, the *Pri Megadim*, and the Chasam Sofer, also mention that this is the common custom. Even the Vilna Gaon was reported to have said the Tikkun. (See also Aderes in *Nefesh Dovid* p. 40 and *Orchos Rabbeinu* Vol. 2, p. 98).

The Rationale for the Second Minhag On the other hand, two sources support the *minhag* to keep to one’s regular learning schedule. Ironically, they contradict one another.

The first source is the *Chok Yaakov* (494:1), which says that the Tikkun was actually instituted for the non-learned – since they can’t study, they should say the Tikkun. He adds that in his father-in law’s as well as his grandfather’s homes they learned their regular *inyanim*. But this is hard to understand. The Tikkun was instituted by the gedolim of the generation, as stated above; it seems obvious that they held that the Tikkun is meant even for the great *talmidei chachamim*.

The second source is brought in the name of the Dubno Maggid, who explained to the Vilna Gaon his reason for not saying the Tikkun with the following *mashal*: Reading the Tikkun, he said, is like providing “samples” for the salesman’s “merchandise.” For someone who has the merchandise to back it up, a sample is a great thing to put on display; but for someone who doesn’t have the actual merchandise, showing off a sample without a product to back it up defeats the purpose, and may even be misleading and counterproductive. The great *geonim* who know all of Torah should provide “samples”; but anyone who doesn’t know all of Torah should concentrate on the actual “merchandise.”

Why We Stay Awake Perhaps the difference in *minhagim* lies in the reason for staying awake. The Magen Avrohom (introduction to *Siman* 494) says that the reason is to rectify the fact that Bnei Yisrael overslept on the morning of Matan Torah. No doubt the Magen Avrohom knew the Shelah’s opinion; yet he suggested his own reason. If this is the reason to stay awake, then one may not need to say the Tikkun.

Interestingly, the Magen Avrohom does not mention the Tikkun, but just refers to the “*lomdim*” who follow the *minhag* of staying awake. Based on his explanation, the Magen Avrohom held that the reason for staying awake was to learn. However, according to the Arizal one stays up to adorn Klal Yisrael with the ornaments of the Torah before it is given (see below). This is accomplished by saying the Tikkun.

The *minhag* to daven *k’vasikin* on Shavuos morning – not to go to sleep before davening Shacharis – is more applicable to those who stay awake based on the Magen Avrohom’s reason. If we stay awake to rectify the fact that Bnei Yisrael didn’t wake up for Mattan Torah, we should stay awake straight through *krias HaTorah*. Based on this, Rav Yaakov Sofer (*Toras Chayim* O.C. *Siman* 89) criticizes those who go to sleep before davening Shacharis. According to the Arizal, though, as we have said above, for those who say Tikkun the reason for staying up isn’t related to Bnei Yisrael oversleeping.

A Compromise From *Kisvei Ari* (*Shaar – Tikkun of the HaKavonos, Shavuos*), it is clear that the Arizal held that the main Tikkun is reciting the first and last three *pesukim* of every *parshah* and every *sefer* of Tanach. He explained that the 24 *sefarim* of Tanach are compared to the

24 ornaments mentioned in *Sefer Yeshaya* that a *kallah* receives from her *chosson*. As Shavuos is the time of the *chasunah*, we adorn the *kallah* with these 24 gifts on the night before Mattan Torah. Even with a few additions, this part of the Tikkun shouldn’t take more than an hour or two. The bulk of the Tikkun was added later, namely reading the first and last *mishnah* of every *mesechta* in Shas as well as the Taryag Mitzvos.

Perhaps the main issue for the Dubno Maggid was reading the *mishnayos* and Taryag Mitzvos, while he would agree that the Tikkun of the 24 *sefarim* of Tanach has a much deeper meaning than just “samples.” Additionally, even people who aren’t familiar with all of the Mishnah and Taryag Mitzvos are at least familiar with Sifrei Tanach, so displaying the “samples” is appropriate. Regarding the Chok Yaakov’s issue, we can also differentiate between spending the whole night reading the Tikkun as opposed to also saying the parts of Tanach.

One year, after reading the Tikkun, Rav Moshe Feinstein zt”l commented that the list of the Taryag Mitzvos in his *machzor* didn’t conform to any other count by the Rishonim.

Sunrise in Sinai

